

Sistēmas nepilnību izmantošana: no ienākumiem atkarīgo pabalstu blakusefekti

Vitalijs Jascisens
Toulouse School of
Economics

Anna Zasova
BICEPS

Motivācija 1

- Ekonomiskajā literatūrā tiek analizēta sakarība starp sociāliem pabalstiem un neformālu ekonomiku;
- Galvenā ideja - ja pabalsti nav atkarīgi no algām, stimuli maksāt nodokļus ir vāji;
- Galvenie secinājumi:
 - Ja parādās stimuli maksāt nodokļus, cilvēki sāk to darīt;
 - Nozīmīga ietekme uz deklarēto darbaspēka piedāvājumu;
 - Nozīmīga ietekme uz deklarētām algām.

Motivācija 2

- Tai pašā laikā ir pētījumi, kuri rāda, ka nodokļu maksātāji ir spējīgi mainīt ienākumu saņemšanas laiku, ienākumu veidu un slēpt ienākumus, lai maksātu zemākus nodokļus;
- Līdz ar to:
 - No ienākumiem atkarīgie pabalsti var izraisīt nelabvēlīgas sekas, ja cilvēki vai uzņēmumi ir spējīgi uz laiku mainīt savu uzvedību attiecībā uz nodarbinātības/algu deklarēšanu ar mērķi palielināt sagaidāmo pabalstu apmēru;
 - Šādā gadījumā vienīgais rezultāts ir zaudējumi valsts budžetam.

Šajā pētījumā

- Mēs apvienojam šos divus ekonomiskās literatūras klāstus;
- Analizējam bērna kopšanas pabalstu Latvijā un parādam, ka nodarbināto deklarētās algas pieaug periodā, kurš tiek ņemts vērā, aprēķinot pabalsta apmēru.

Institucionālā vide 1

- Latvijā ir augsts neformālās ekonomikas īpatsvars, īpaši nedeklarēto algu īpatsvars;
- 2005. gadā tika īstenota nozīmīga reforma, kad bērna kopšanas pabalsts tika piesaistīts ienākumiem;
- Pabalsta mēneša apmērs: 70% no cilvēka bruto mēneša algas 12 mēnešu periodā, kurš beidzas 3 mēnešus pirms bērna piedzimšanas;
- Pabalsta mēneša maksimālais apmērs - 558 EUR;
- Pabalsts tika izmaksāts līdz bērns sasniedz 1 gada vecumu;
- **Šī reforma, iespējams, radīja stimulus konvertēt iepriekš nedeklarētas algas legālajos ienākumos, lai saņemtu augstāku pabalstu.**

Identifikācija 1

- Galvenā ideja:

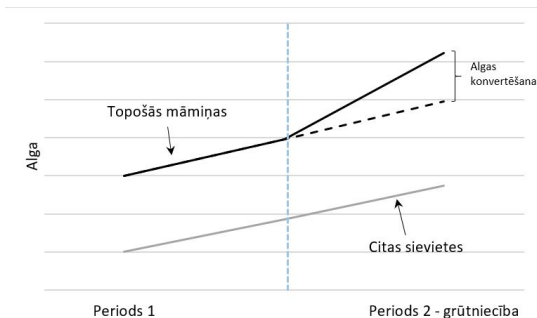
$$\log(y_{ijt}) = \alpha_0 \cdot conv_{it} + \eta_{ij} + \lambda_t \cdot yob_i + \epsilon_{ijt}$$

kur y_{ijt} ir novērotā alga, $conv_{it}$ ir vienāds ar 1 kad sievietei ir stimuli konvertēt algu un ar 0 citos gadījumos, η_{ij} un λ_t ir attiecīgi indivīda-firmas un laika fiksētie efekti, un yob_i ir dzimšanas gads.

- Šeit mēs salīdzinām topošo māmiņu algas ar citu sieviešu algām;
- Identificējošs pieņēmums: gadījumā, ja topošās māmiņas nebūtu stāvoklī, viņu algas augtu tāpat kā pārējām sievietēm (algu konvertēšanas periodā).

Identifikācija 2

Figure: Identifikācija: algu pieauguma starpība topošām māmiņām un citām sievietēm

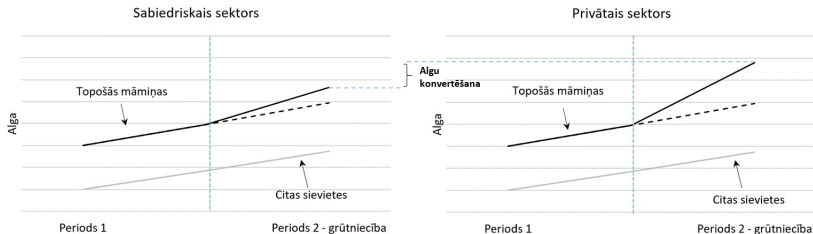
Identifikācija 3

- Problēma: grūtniecība nav nejaušs notikums, tās iestāšanās varbūtība var būt atkarīga no sievietes gaidām attiecībā uz viņas nākotnes ienākumiem (līdz ar to topošo māmiņu algas var atšķirties no citu sieviešu algām);
- Ko mēs daram: mēs kontrolējam šīs atšķirības, salīdzinot privāto sektoru ar sabiedrisko sektoru (kur algu konvertēšana nav iespējama):

$$\log(y_{ijt}) = \alpha_0 \cdot conv_{it} + \alpha_1 \cdot (conv_{it} \cdot private_j) + \eta_{ij} + \lambda_t \cdot yob_i \cdot private_j + \epsilon_{ijt}$$

Identifikācija 4

Figure: Identifikācija: starpību starpība privātajā un sabiedriskajā sektorā

Identifikācija 5

- Vēl viena problēma: mums jāpieņem, ka gaidu efekts privātajā un sabiedriskajā sektorā ir vienāds;
- Ko mēs daram: mēs izmantojam 2005. gada reformu kā identificējošās variācijas avotu. Tagad vienīgais, kas mums jāpieņem, ir tas, ka pirms un pēc reformas gaidu efekta atšķirības ir vienādas:

$$\log(y_{ijt}) = \alpha_0 \cdot conv_{it} + \alpha_1 \cdot (conv_{it} \cdot private_j) + \alpha_2 \cdot (conv_{it} \cdot after_t) + \alpha_3 \cdot (conv_{it} \cdot private_j \cdot after_t) + \eta_{ij} + \lambda_t \cdot yob_i \cdot private_j + \epsilon_{ijt}$$

Dati

- Anonimizēti mēneša dati par nodarbināto iedzīvotāju deklarētām algām periodā no 1996. līdz 2010. gadam (Datu avots - VSAA);
- Mums ir informācija par indivīda dzimumu un dzimšanas gadu;
- Informācija par uzņēmuma juridisko formu (ļauj identificēt sektoru);
- Mēs analizējam tikai pirmo bērnu, kurš piedzimst sievietei.

Rezultāti 1

Table 1: Baseline Estimation Results

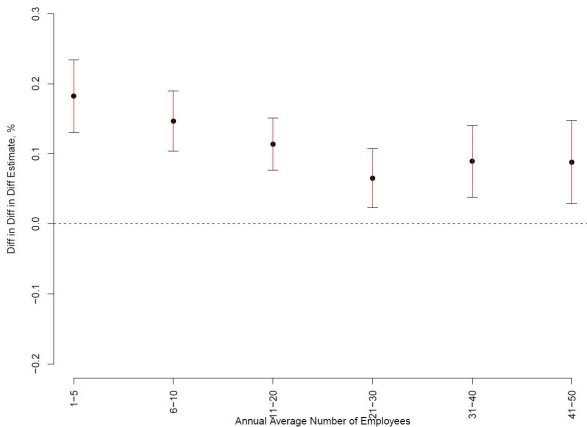
	ln(wage)	ln(wage)
	(1)	(2)
Conv	0.037*** (0.006)	0.028*** (0.006)
Conv x Private	0.019** (0.008)	0.022*** (0.008)
Conv x After	-0.018** (0.008)	-0.019** (0.008)
Conv x Private x After	0.061*** (0.011)	0.061*** (0.011)
Fixed effects:		
Ind x Firm	Y	Y
Time x Private	Y	N
Time x Private x Year of Birth	N	Y
<i>N</i>	4,994,358	4,994,356
Adjusted R ²	0.86	0.86

Notes: This table presents baseline estimation results for the sample of women.

Level of significance: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

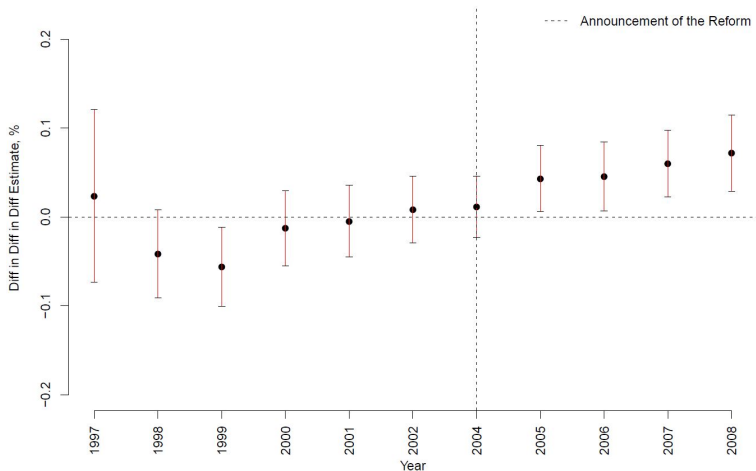
Rezultāti 2

Figure: Pēc uzņēmuma lieluma

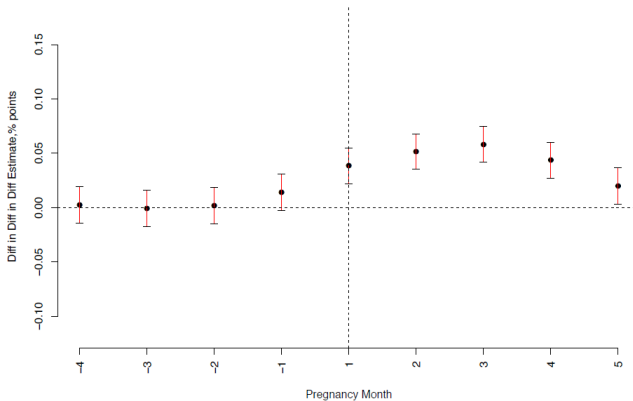
Rezultāti 3

Figure: Pēc pabalsta saņemšanas gada

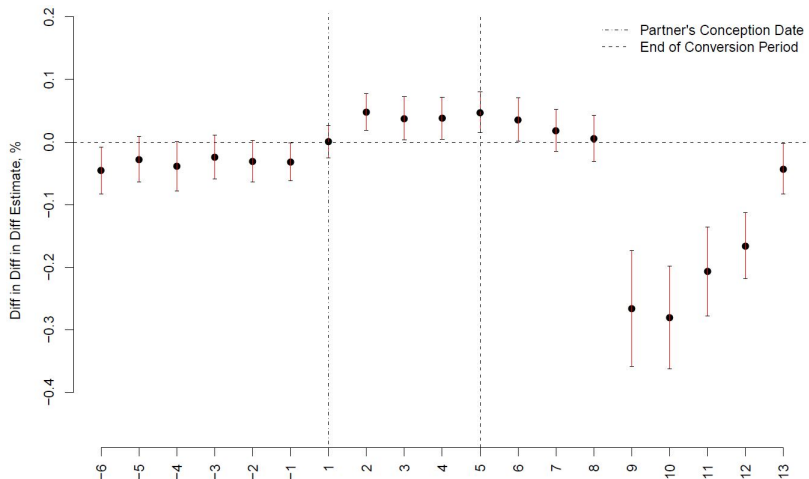
Rezultāti 4

Figure: Pēc grūtniecības mēneša

Rezultāti 5

Figure: Rezultāti vīriešiem

Secinājumi

- Mēs parādām, ka sieviešu algas pieaug grūtniecības laikā;
- Mēs to skaidrojam ar algu “konvertāciju” no “aplokšņu” algām oficiāli deklarētajās algās;
- Pabalstu apmēra atkarība no iepriekšējiem ienākumiem var būt neefektīvs ēnu ekonomikas apkaršanas instruments, ja ienākumu periods, kurš tiek ņemts vērā, aprēķinot pabalsta apmēru, ir īss un iekļauj periodu, kad cilvēks zin, ka/kad viņam būs tiesības uz pabalstu;
- Šāda pabalstu sistēma stimulē maksāt nodokļus tikai īstermiņā, kas rada budžeta zaudējumus.

Paldies par uzmanību! e-pasts: anna@biceps.org

Papildu slaidis

Figure: Periods, kas tiek ņemts vērā, aprēķinot pabalsta apmēru un algu konvertēšanas periods

